

Tekijä	Suvi Rantamäki
Työn nimi	Tyypitalot Hyvinkään Kruununpuistossa
Laitos	Arkkitehtuurin laitos
Koulutusohjelma	Arkkitehtuurin koulutusohjelma
Vastuopettaja	Lehtori Anne Tervo
Ohjaaja	Kristo Vesikansa
Vuosi	2020
Sivumäärä	20
Kieli	Suomi

Tiivistelmä

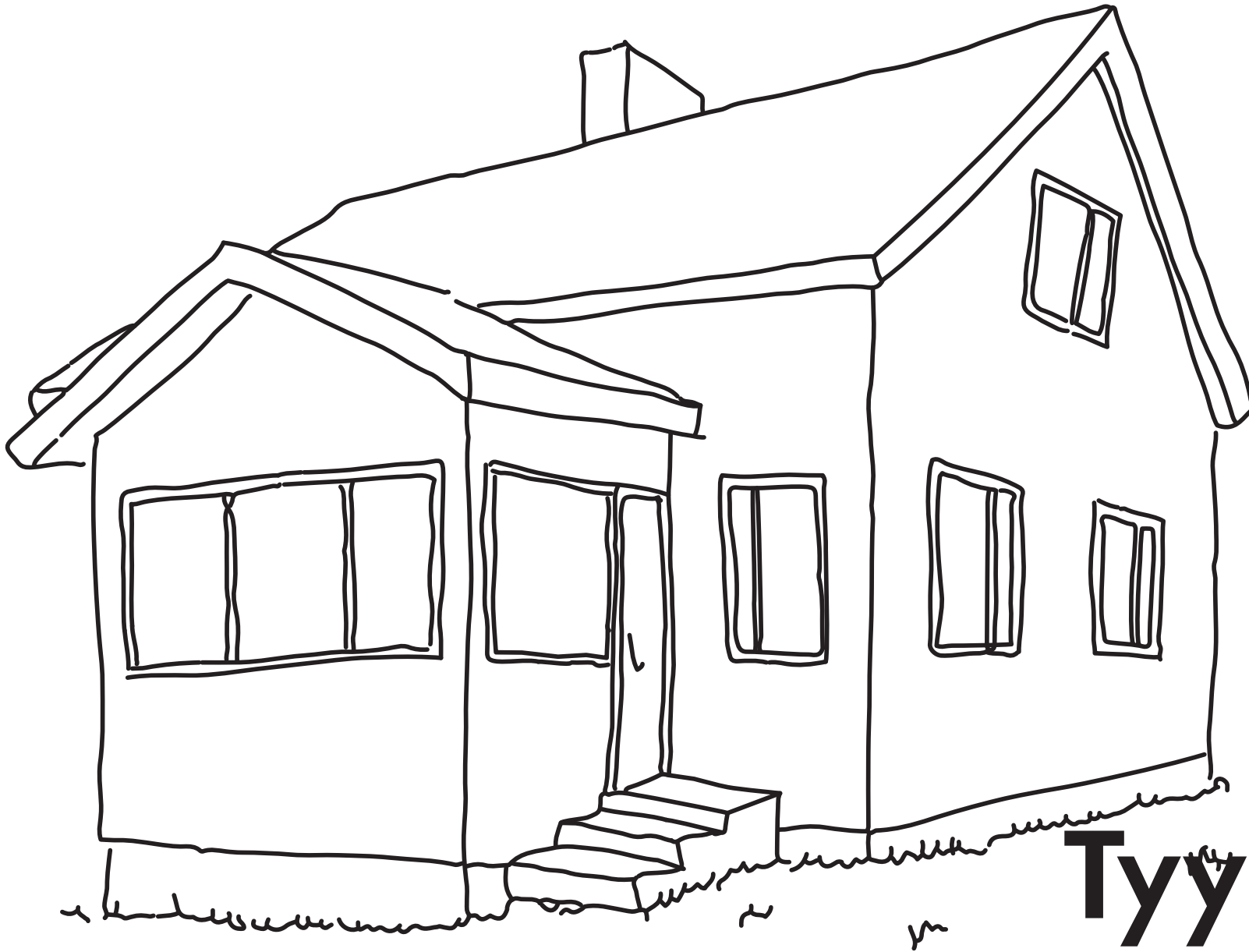
Tyypitalojen rakenteiden rangat kasattiin yleensä standardimitoitettu puutavarasta ja eristeinä käytettiin sahanpurua ja kutterilastua. Rakenteiden tyypit vaihtelivat paljon sodan jälkeisen materiaali- ja energiapulan takia, mikä määritteli myös materiaalivalintoja. Myös ARAVA -lainat vaikuttivat paljon etenkin rakennusten tilaohjelmaan.

Hyvinkäällä sijaitseva Kruununpuisto on pientalovaltainen asuinalue. Alue on kokonaisuudessaan muodostunut Hyvinkään isojaon aikaan 1940- ja 1950-luvuilla. Tuolloin Hyvinkään väkiluku kasvoi räjähdysmäisesti toisen maailmansodan siirtolaisten myötä. Kruununpuiston alkuperäisistä asukkaista 35% oli siirtolaisia. Myös asema villateollisuuden keskuspaikkana, sekä Kone Oy:n ja Valtion rautateiden konepajan siirtyminen Hyvinkäälle voimisti asuntojen tarvetta.

Hyvinkään kaupunki pyrkii säilyttämään Kruununpuiston asuinalueen aikakaudelleen tyypillisenä, väljänä ja puutarhamaisena. Muutoksia tehdään kuitenkin paljon. Alueen vanhoista pientaloista 87 on kokenut suuria muutoksia. Se tarkoittaa melkein 30% alueen rakennuskannasta. Etenkin laajennuksia on tehty paljon.

Tyypitalojen muutosten myötä tulee usein vastaan haasteita. Näitä ovat niin maisemalliset kuin rakenteellisetkin virheet. Maisemallisia virheitä ovat olleet esim. liian rajut muutokset tontissa tai rakennuksessa, jolloin rakennus ei enää muistuta aikakaudelleen tyypillisiä rakennuksia. Rakenteelliset virheet ovat tulleet remonttien myötä esiin, joko vanhojen rakenteiden toiminnassa, tai aikaisempien huonosti suunniteltujen lisäeristysten homehtuminen. Tyypitalojen rakenteille tärkeää on, että ne pääsevät kauttaaltaan tuuletumaan, jotta kosteutta ei jää väärin paikkoihin.

Avainsanat tyypitalo, jälleenrakennuskausi, Kruununpuisto, Hyvinkää,

Tyypitalot

Hyvinkään Kruununpuistossa

Suvi Rantamäki

Tyypitalot Hyvinkään Kruununpuistossa Kandidaatintyö

Suvi Rantamäki

18.5.2020

Aalto-yliopisto
Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Arkkitehtuurin koulutusohjelma

Työn ohjaaja:
Kristo Vesikansa

Sisällysluettelo

1. Johdanto
2. Jälleenrakennuskausi ja tyyppitalot
 - 2.1. Mitä tyyppitalot ovat?
 - 2.2. Tyyppitalojen arkkitehtuuri
 - 2.3. Tyyppitalojen rakenteet
3. Kruununpuisto asuinalueena
 - 3.1. Kruununpuiston historia
 - 3.2. Kruununpuisto nyt ja tulevaisuudessa
 - 3.3. Alueen kaupunkirakenne
4. Tyyppitalojen perusparannukset
 - 4.1. Muutokset Kruununpuistossa
 - 4.2. Ongelmat
 - 4.2.1. Runkorakenteet
 - 4.2.2. Maanvastaiset rakenteet
5. Yhteenveto

Viitteet

1. Johdanto

Talvisodan ja etenkin toisen maailmansodan jälkeen Suomessa vallitsi huutava asuntopula. Yhdeksi ratkaisutavaksi kehitettiin tyyppitalot; yleensä puurakenteiset pientalot, joita kuka tahansa pystyi rakentamaan silloisista saatavilla olevista materiaaleista. Tyyppitalopiirustukset suunniteltiin pääosin 1 ½ kerroksisiksi ja erilaiset rakentamiseen liittyvät säätelyt vaikuttivat rakennusten varustelutasoon. Talojen piirustuksia oli saatavilla esimerkiksi työnantajilta ja valtion virastoista.

Tyyppitalot, joista puhekielessä virheellisesti käytetään nimitystä rintamamiestalot, ovat yhä tärkeä arkkitehtoninen piirre Suomen asuinrakentamisessa. Yksittäisiä tyyppitalomalleja ei juurikaan ole suojeltu, mutta rakennusten ja niille tyyppillisten asuinalueiden säilymiseen pyritään vaikuttamaan kaavoituksen ohjesäännöillä tai merkittävien asuinalueiden suojelulla. Tyyppitaloille kaavoitetut asuinalueet pyritään säilyttämään yhtenäisinä, mutta korjausrakentaminen on sallittu, jotta ne pysyisivät alkuperäisessä tarkoituksessaan asuinkäytössä. Tarvetta asuntojen nykyaikaistamiselle on kohtalaisen paljon ja vanhojen pientalojen kunnostamisesta on tullut oma muoti-ilmiönsä. Rakennusaikakauden materiaalien säännöstely ja vähyyys, sekä rakentamiseen käytetty ARAVA lainoitus, rajoittivat mm. rakennusala ja kylpyhuonetilojen sijoittamista päärakennukseen. Tästä johtuen monilla tonteilla on pieniä lisärakennuksia, joissa sauna ja pesutilat sijaitsevat.

Tämän työn tarkastelukohteena on Hyvinkään Kruununpuiston asuinalueen tyyppitalot. Kruununpuisto on hyvin säilynyt, pääosin 1940-luvun loppupuolella ja 1950-luvulla rakennettu, tyyppitaloista tunnettu laaja ja yhtenäinen asuinalue. Kruununpuisto on valittu edustamaan Uudenmaan maakunnan merkittäviä kulttuuriperinnöllisiä kohteita.¹ Tämän takia aluetta on tutkittu tarkasti.

Työssä perehdytään kirjallisuuskatsauksen keinoin Kruununpuiston asuinalueeseen, tutkitaan mitä tyyppitalot ovat, sekä millaisia ongelmia niissä on havaittu. Välillä tyyppitaloihin on pitänyt tehdä muutoksia pakottavista syistä, toisinaan taas elinolojen parantamiseksi. Tyyppitalo-

jen saneerauksissa on valtakunnallisesti tullut esiin paljon ongelmia, kun ymmärrystä vanhoista rakenteista ei ole ollut tarpeeksi. Näitä ongelmia ovat voineet olla niin maisemalliset kuin rakenteelliset virheet, jotka ovat saattaneet laskea kiinteistön arvoa. Maisemallisia virheitä ovat olleet esimerkiksi liian rajut muutokset rakennuksessa ja tontissa, jolloin rakennus ei ole enää muistuttanut rakennuskaudelleen tyyppillisiä rakennuksia. Lisäksi rakenteelliset virheet ovat voineet johtaa esimerkiksi seinien homehtumiseen.

1 Kuusisto, Rinkinen, Vauhkonen, 2016, s. 80

2. Jälleenrakennuskausi ja tyyppitalot

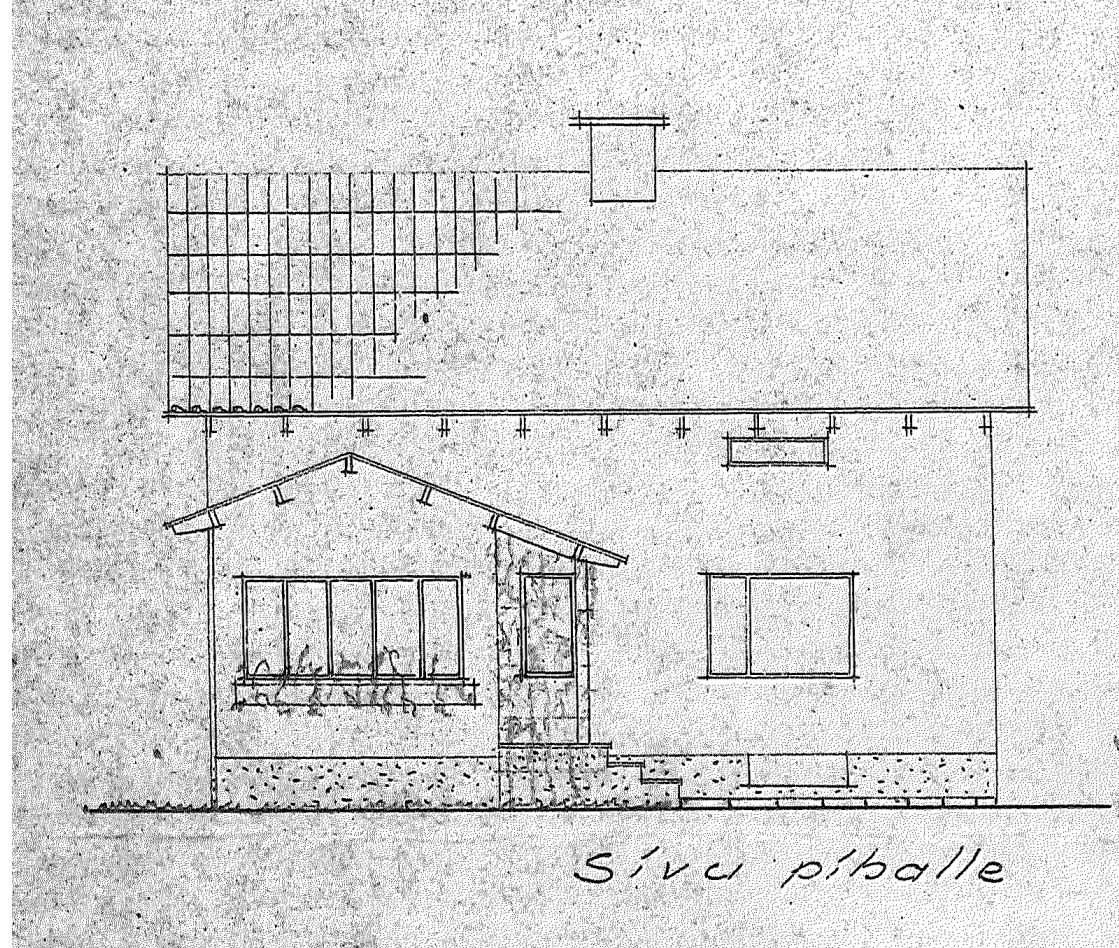
Jälleenrakentamisen ensimmäisen vaiheen kiireellisimpiä tehtäviä oli tarjota evakkoväestölle asuntoja. Talvisodassa oli menetetty yli 100 000 rakennusta alueluovutusten ja ilmapommitusten seurauksena. Toinen vaihe käynnistyi jatkosodan aikana kun Neuvostoliitolle luovutetut alueet vallattiin takaisin ja jälleenrakennustyö keskitettiin paluumuuttajien asuttamiseen. Muussa suomessa rakentaminen oli sallittua vain poikkeusluvalla. Jälleenrakentamisen viimeiseen vaiheeseen päästiin rauhan palauduttua syksyllä 1944. Alkoi koko maan jälleenrakentaminen, edeten myöhemmin myös Lappiin.²

2.1. Mitä tyyppitalot ovat?

Toisen maailmansodan jälkeen asuntopulaa pyrittiin lievittämään rakentamalla erilaisia tyyppitaloja. Piirustuksia laadittaessa tarkoituksena oli parantaa alempien yhteiskuntaluokkien asemaa kohentamalla heidän asumisolosuhteitaan.

Sotien jälkeen Suomen väestöstä yli 11% oli asunnottomana. Suomen suurimpia haasteita oli sodan seurauksena kodittomaksi jääneiden kansalaisten, siirtoväen asuttaminen yhdessä perheen perustamisaikeissa olevien rintamamiesten kanssa. Tästä syystä n. 2,8 miljoonaa hehtaaria maata siirrettiin maansaajaryhmille, jotka käsittivät rintamamiehiä ja siirtoväkeä luovutetusta Karjalasta. Jatkosodan aikana rintamamiehille luvattiin ilmaista tonttimaata Karjalasta asuintaloja varten. Kun Karjala menetettiin, lunasti valtio 1945 säädetyllä maanhankintalailla lupauksensa jakamalla pientalotontteja. Tyyppitaloja rakennettiin Suomeen kaikkineen yli 75 000 kappaletta. Tähän lisäksi vielä muut tyyppitalomallit.

Osittain tämän takia onkin puhekielessä yleistynyt rintamamies-talo -termin käyttäminen synonyymina kaikista 1 ½ kerroksisista puurakenteisista ja harjakattoisista tyyppitaloista. Kaikki tällaiset tyyppitalot eivät kuitenkaan ole rintamamiestaloja, vaan yleensä rintamamiestaloiksi

1. Kuvassa on pihan puoleinen julkisivu tyyppipiirustuksesta, joka on ollut Tuomaankatu 44 asukkaille tehty kopio, tämä piirros on ollut toinen kahdesta yleisimmästä tyyppipiirustuksesta Hyvinkäällä.

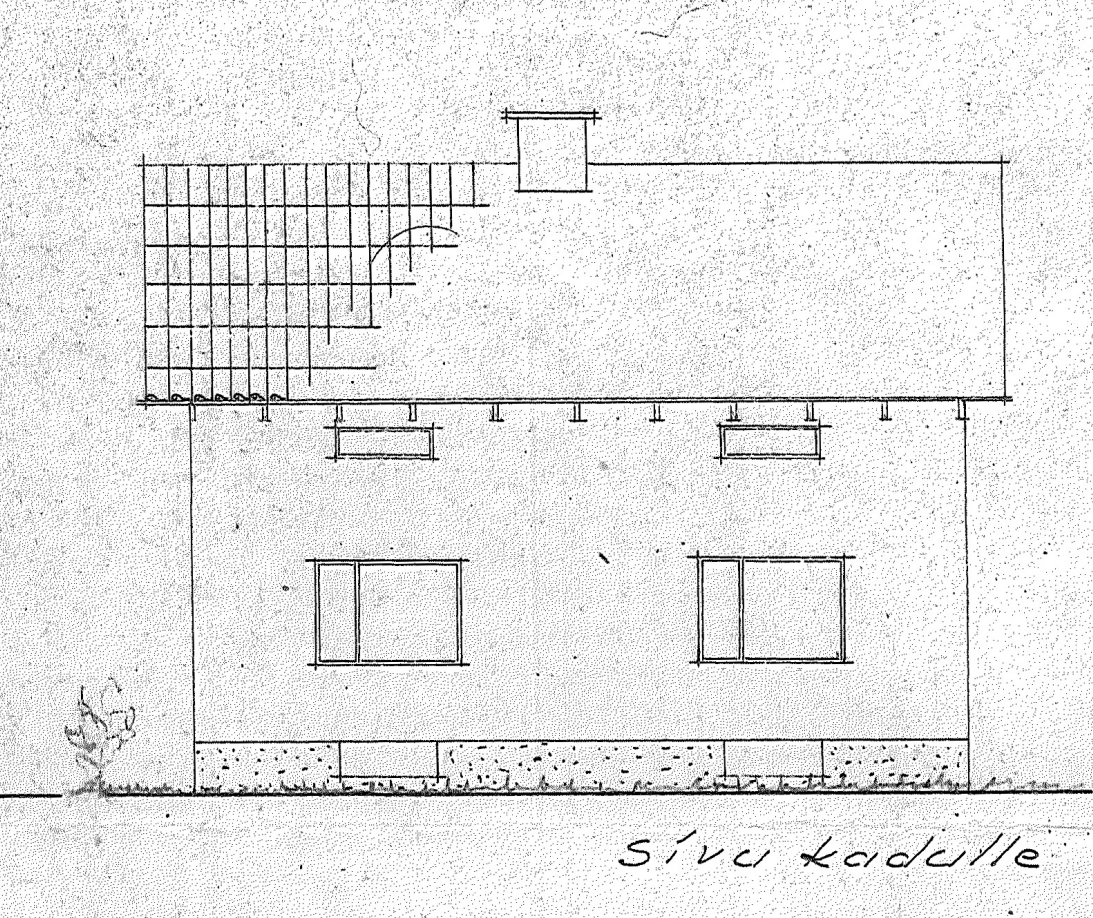
luokitellaan vain sellaiset talot, jotka on rakennettu maanhankintalain nojalla valtion lainoittamille tonteille ja niiden rakentamiseen on käytetty lainan ehtoina olleita tyyppitalopiirustuksia.³ Tyyppitalot sijoiteltiin yhtenäisiksi asuinalueiksi. Sotien jälkeen maanhankintalaki määräsi kunnat asuttamaan vähintään tietyn määrän lisää väestöä alueilleen. Nämä lait määrittivät myös pientalojen pinta-aloja, huonelukua, sekä varustelutasoa.⁴

Sotien jälkeisen materiaalipulan aikana lähes kaikki saatavilla ollut betoni ja teräs käytettiin teollisuudessa. Lisäksi energiapula aiheutti suuria vaikeuksia tiiliteollisuudelle. Ankarat sotakorvaukset Neuvostoli-

2 Arkkitehtuurimuseo tietopaketit 1

3 Mettälä, 2015, s.12

4 Mettälä, 2015, s.30

2. Katu julkisivu tyyppitalopiirustuksesta osoitteelle Tuomaankatu 44

tolle sitoivat varoja ja etenkin rakennusteollisuuden tuotantokapasiteettia. Tyyppitalopiirustuksissa tärkeää oli, että pientalo oli sopiva rakennustyyppi sekä maalle että kaupunkiin, ja se oli helppo rakentaa. Puu oli sodan jälkeen parhaiten saatavilla oleva materiaali ja se soveltui erittäin hyvin talojen sarjatuotantoon. Se olikin siksi yksiselitteisesti tehokkain materiaalivalinta asuntopulan lievittämiseksi, kun rakennuksia pystyttiin rakentamaan omatoimisesti lisää samojen piirustusten pohjalta.⁵

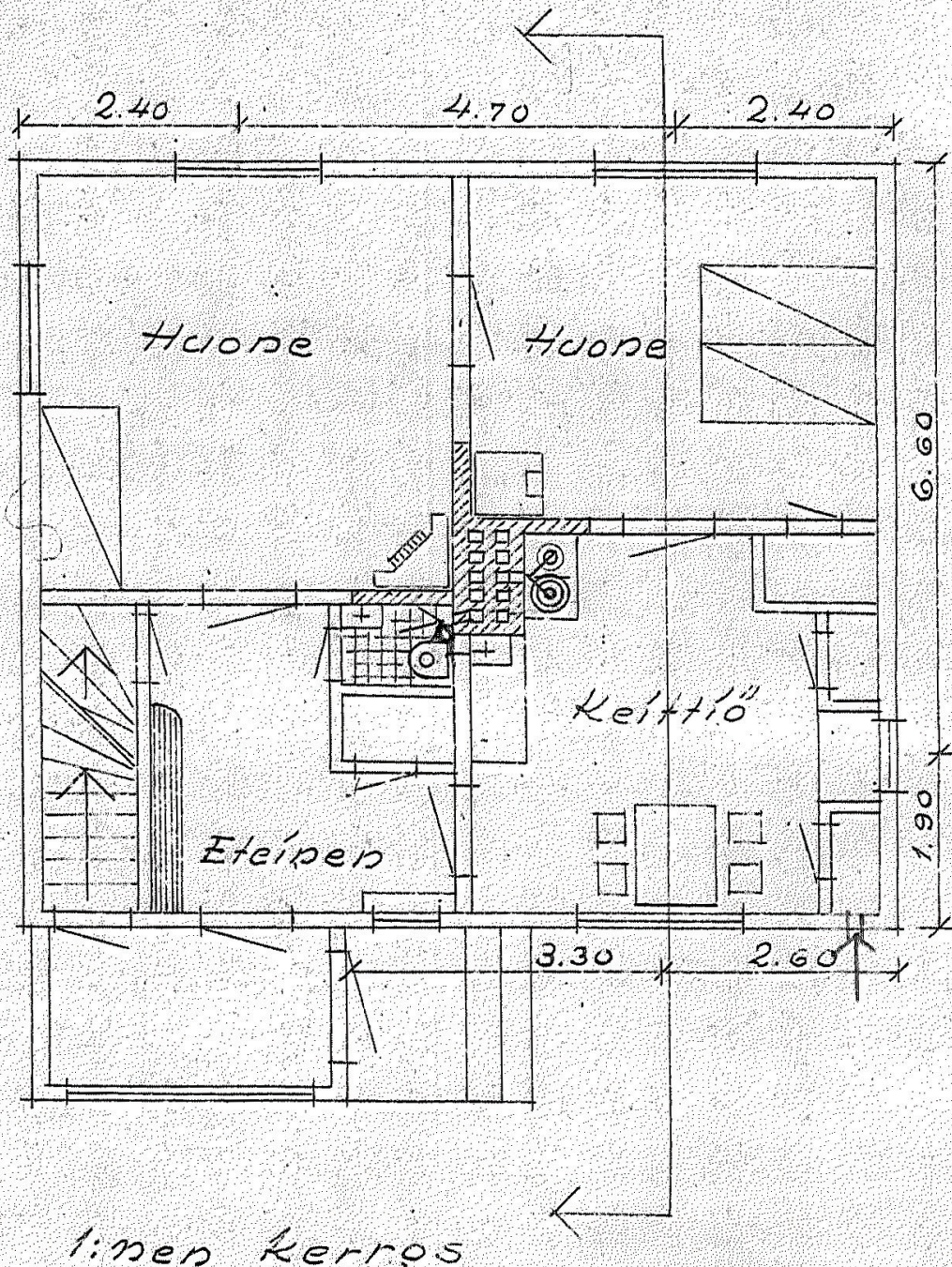
Yleisesti asuntotuotantoa pyrittiin tehostamaan esimerkiksi esivalmistettujen pientalotyyppien suunnittelulla, tyyppitalopiirustusten laajemmalla julkaisulla, sekä rakennusalan standardisoinnilla. 1940-luvul-

la perustettiin puutaloteollisuuden yhteistoimintaelin Puutalo Oy, jonka tehtävänä oli keskittyä teollisesti esivalmistettujen puutalotyyppien suunnitteluun ja markkinointiin.⁶ Myös arkkitehtiliitto SAFA julkaisi 1942 manifestin Rakennustaide ja standardi - Jälleenrakentamisen ydinkysymyksiä.

Tyyppitalojen suunnittelussa on tärkeänä osana ollut myös rakennuskustannusten pienentäminen; ilman sitä rakennusten omatoiminen rakentaminen ei olisi ollut mahdollista. Monista muista valtioista poiketen Suomessa kannustettiin pientaloasutukseen. Myös valtion rahoittama asuntotuotantoa säätelevä ARAVA-järjestelmä vaikutti paljon tyyppitalojen yleistymiseen kaikkialla Suomessa. Viranomaisten ohjaus rakennuslupien myöntämisessä ja lainoituksessa oli suoraan verrannollinen tyyppitalo suunnittelun yleistymiseen, koska rakentajalle oli yksinkertaisinta valita ratkaisu, jonka tiedettiin jo valmiiksi täyttävän ehdot.

5 Arkkitehtuurimuseo tietopaketti 1

6 Kummala, 2005

2.2. Tyypitalojen arkkitehtuuri

Tyylillisesti tyypitalot olivat jatkoa funktionalismille, joka suosi yksinkertaisia ja käytännöllisiä ratkaisuja, tuoden mukaan myös omia piirteitään. Tyypitalot ei kuitenkaan liity suoraan aikaisempiin rakennustyyliin vaan sijoittuu ennemmin perinteisen ja funktionalistisen suunnittelun väliin niinkutsutuksi maaseudun funktionalismiksi. Arkkitehtoonisesti jälleenrakennuskausi ei tuonut juuri mitään uutta ja myöhemmin se nähtiin romanttisena taantumana tai arkkitehtuurin lamakautena funktionalismin ja modernismin välissä.

Tyypitalo oli kohtalaisen helposti rakennettavissa ilman erikoisia välineitä tai taitoja, mikä oli tärkeää omatoimisen rakentamisen määrän takia. Jälleenrakennuskaudella Suomeen vakiintui Yhdysvalloissa tyypillinen runkorakentaminen, joka nopeasti korvasikin hirsirakenteiset rungot. Pula-aika ja erilaiset säännöstelyt vaikuttivatkin vahvasti tyypitalomalleihin materiaalien saatavuuden ja rakentamisen rahoituksen takia.

Tiilipulan vuoksi taloihin suunniteltiin vain yksi savupiippu, joka lämmön jakamisen takia sijoitettiin keskelle taloa. Tilat jaenneltiin kiertymään piipun ympärille luoden neliömäisen pohjan. Talojen alakerta oli tyypillisesti nelijakoinen; eteinen, keittiö ja kaksi huonetta. Jyrkähkö harjakatto mahdollisti asuintilojen rakentamisen yläkertaan, se jaettiin kahteen huoneeseen, jotka rakennettiin käyttöön tarpeen mukaan. Mahdollisten vuokralaisten takia käynti yläkertaan sijoitettiin monesti mahdollisimman lähelle ulko-ovea.

Suunnittelijoiden ja erilaisten tyyppien määrästä huolimatta tyypitalojen arkkitehtuuri vakiintui nopeasti keskenään samanlaiseksi, noppamaiseksi rakenteeksi.⁷

2.3. Tyypitalojen rakenteet

Yleisimpänä rakenteena tyypitaloissa oli 1930-luvulla yleistynyt runkorakenne, määrämittaisesta sahatavarasta naulaamalla koottu ke-

hikko. Rakenne jäykistettiin vinolaudoituksella, tai mahdollisesti erilaisilla rakennuslevyillä. Eristeenä käytettiin sahanpurua ja kutterilastua. Tuulensuojan ja tiivisteiden virkaa rakenteissa taas toimitti tervapaperi tai pinkopahvi. Rungon sisäpinta yleensä laudoitettiin tiiviisti ja sen jälkeen päällystettiin pinkopahvilla. Myös puukuitu- ja rakennuslevyt yleistyivät myöhemmin. Ulkopuolelta rakennus verhoiltiin pysty- tai vaakalaudoituksella.

Tyypillisesti ikkunat olivat kaksipuitteisia puuikkunoita, pystysuuntaisesti kaksi- tai kolmiosisia. Energian säästön, sekä lasipulan takia ikkunoista tehtiin pieniä. Säännöstelyn aikaan ikkunalasi sai olla maksimissaan kolme millia paksua.

Vesikattoa kannattelivat normaalisti puiset kattokannattajat, jotka tuettiin ulkoseiniin, sekä kantaviin väliseiniin. Kattokannattajat erottivat ullakkotilat kylmistä sivu-ullakoista. Pienissä rakennuksissa rakenne oli riittävä ja tilat saatiin mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön. Toisena vaihtoehtona käytettiin ns. ruotsalaista kattotuolia, joka oli jäykistetty vinotuin ulkoseinän läheltä. Jyrkähkö harjakatto mahdollisti ullakkokerroksen saamisen asuinpinta-alaksi. Kattomateriaalina käytettiin usein savitiiltä, tai heikkolaatuista huopaa.

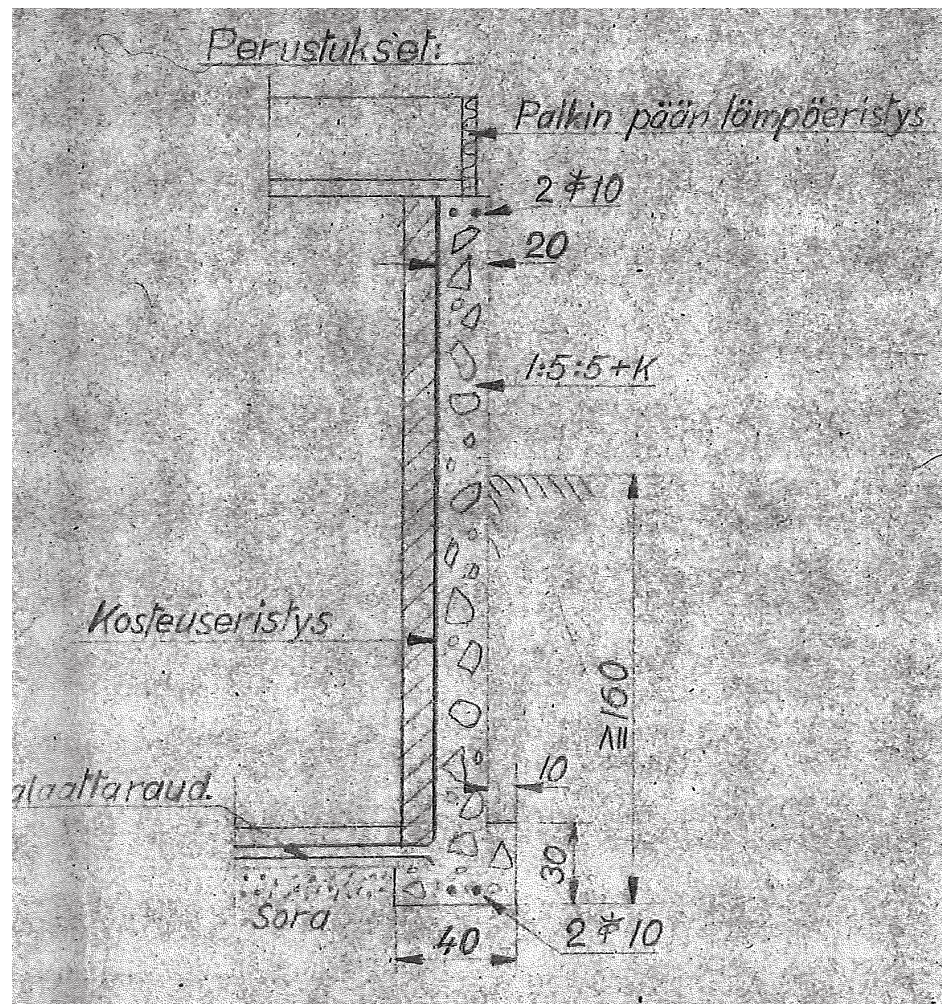
Perusteina käytettiin syväperustusta, jossa betonisokkeli rakennettiin routarajan alapuolelle betonianturoiden varaan. Rakennuksiin rakennettiin kellari tai lattian ja maan väliin jätettiin ryömintätila.⁸

Pula-aika johti tiukkaan säännöstelyyn. Rakennustarvikkeiden säännöstely tuli kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön rakennusasiain osasto KYMRO:n alaiseksi vuodesta 1941 alkaen. Se tekikin KYMRO:sta 40-luvun vaikutusvaltaisimman rakennusviranomaisen. Rakennustarvikkeiden lisäksi säännöstelyä luotiin valtion tukeman asuntolainoituksen kautta.

Vuonna 1949 tiukimmasta säännöstelystä voitiin luopua ja KYMRO lakkauttaa tarpeettomana. Siitä huolimatta välittömässä asunon tarpeessa oli edelleen 30 000 ihmistä. Asuntotuotannon tehostamiseksi valtio päätti kehittää halpakorkoista rahoitusta, ja samana vuonna hyväksyttiin Asuntorakennustuotannon valtuuskunnan eli aravan ensimmäiset

lait. Aravasta tulikin erityisesti kaupunkien asuntopulan hoitamisen tärkein instituutio. 50-luvun vaihteessa omakotitalorakentamisen laatu oli aravan myötä kuitenkin heikentynyt. Vain hyvin harvat omakotitalorakentajat enää kääntyivät suunnitelmia laatiessa arkkitehtien puoleen. Puutteita oli myös rakennusviranomaisten ammattitaidossa, tästä johtuen rakennusten suunnittelussa ilmeni selviä virheitä. Kun sotien jälkeen materiaali-pula alkoi helpottaa, muuttuivat talojen tyyppirakenteet aikaisempaa monimutkaisemmiksi, kun käytössä oli aikaisempaa kalliimpia materiaaleja ja tarvikkeita.⁹

4. Piirros, joka on piirretty taloa rakennettaessa dokumentaatioksi perustuksen rakenteesta

⁸ Arkkitehtuurimuseon tietopaketit 1, Kummala, 2005, Mettälä 2015

⁹ Kummala, 2015

5. Kruununpuiston ilmakuva

3. Kruununpuisto asuinalueena

Tyypitaloalueissa on paikallisia eroja, mutta yhteisenä piirteenä niille on vaatimattomuus. Alueiden arvo perustuu paljolti rakentamisajan erityisyyteen, pihojen vehreydellä on tärkeä osa alunperin yksitoikkoisen rakennuskannan ympärillä. Koska jälleenrakennuskauden asuinalueet ovat oleet monien suurten ikäluokkien lapsuudenmaisema, on Kruununpuiston kaltaiset asuinalueista tullut osa suomalaista asuin idylliä.¹⁰

tontille. Alue sijaitsee noin kilometrin päässä Hyvinkään ydinkeskustasta ja rautatieasemasta.¹¹

Sotien jälkeen Hyvinkään väkiluku kasvoi räjähdysmäisesti siirtoväen asuttamisen johdosta. Noin 35 % asukkaista oli siirtolaisia. Myös Hyvinkään asema villateollisuuden keskuspaikkana, sekä Kone Oy:n ja Valtion rautateiden konepajan siirtyminen Hyvinkäälle voimisti asuntojen tarvetta. Kruununpuisto oli jäänyt kaavoittamatta Hyvinkään kauppalan ensimmäisestä asemakaavasta, koska tällöin maa kuului vielä valtiolle.¹²

3.1. Kruununpuiston historia

Kruununpuiston pientalo-alue on n. 56,3 hehtaaria laaja ja alueella sijaitsee yhteensä 420 tonttia, näistä omakotitaloja on rakennettu 381

Valtion Rautateiden konepajan läheisyyteen rakennettua henkilökunnan asuinaluetta varten kehitettiin uudet tyypitalopiirustukset, joita käytettiin myöhemmin myös muualla Hyvinkäällä. 1950-luvun alkupuolella rautatielaitos alkoi tukea pientalorakentamista myöntämäl-

¹⁰ Heininen-Blomstedt, 2013 s. 66-68

¹¹ Mettälä, 2015 s.46

¹² Begström, Javanainen, Laurila-Hakulinen, 1994

6. Kuva Kruununpuiston tyyppitaloista

lä halpakorkoisia omakotitalolainoja, sekä laatimalla tyyppipiirustuksia ilmaiseksi työntekijöiden käyttöön. Tontit luovutettiin pitkäaikaisilla vuokrasopimuksilla. Rautatiehallituksen toimesta rakentajia avustettiin myös rahtialennuksilla, konevuokrilla, sekä myymällä halvalla rautateille tarpeetonta puutavaraa.¹³

Ensimmäisenä jälleenrakennuskauden merkittävänä edistysaskeleena oli ruotsalaisten lahja; 2000 omakotitaloa talvisodan menetykset kokeneille suomalaisille. Lahjatalot suunniteltiin Suomessa, mutta työ- ja kokoonpanopiirustukset tehtiin ruotsalaisten standardien mukaan. Talot sijoiteltiin eri puolille Suomea ja neljä päätyi myös Kruununpuistoon. Nämä lahjatalot sijaitsivat Toivonkadulla, Kruununpuiston koillisosassa.

Osa näistä ruotsalaistaloista on vielä alkuperäisen kokoisia, mutta osaa on myös laajennettu.¹⁴

Siirtoväen, rintamamiesten, sotainvalidejen, -leskien ja -orpojen asuttamista auttoi valtion varaama määräraha, josta suurin osa jaettiin asutuslainoina. Hyvinkäällä lainaa välitti Hyvinkään Osuuskassa, mutta lainan myöntämisestä päätti Maatalousministeriön asutusasiain edustaja.¹⁵

3.2. Kruununpuisto nyt ja tulevaisuudessa

Nykyisin Kruununpuisto on tunnustettu maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Se muodostaa erittäin hyvin säilyneen, ajalleen tyypillisen ja myös Hyvinkäälle leimallisen vihreän pientalomiljöön. Uudenmaan liitto on listannut Kruununpuiston yhdeksi valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi 2010.¹⁶

Kruununpuiston asemakaavaa tullaan muuttamaan, koska maankäyttö ja rakennuslain mukaan nykyinen asemakaava ei huomioi alueen rakennusperinnön säilymistä. Kruununpuiston ajanmukaistamistavoitteisiin kuuluu nykyisen rakennuskannan ja sen ympäristön ominaispiirteiden säilyttäminen, täydennysrakentaminen, sopivien uudisrakennusten rakentaminen sekä perusparannusten huomioiminen.¹⁷

Käytännössä osa kortteleiden osistakaan ei aina täytä niitä kriteereitä, joiden perusteella Kruununpuisto on valittu Hyvinkään kulttuuriympäristön hoitosuunnitelmaan.¹⁸ Koska tällä hetkellä tarkempaa kaavaa ei ole kuitenkaan vielä olemassa, rakennusten säilymistä kulttuuriperinnöllisesti tärkeinä edesauttaa, jos omistaja ymmärtää rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon ja rakennus on käyttökelpoinen. Rakennusten kunnossapitoon liittyy kuitenkin niiden ajanmukaistaminen tarpeiden mukaan, jotta ne voivat säilyä pysyvässä käytössä.

Hyvinkään rakennusjärjestyksessä todetaan arvokkaiden kulttuuri-

13 Mettälä, 2015, s. 33

14 Hyvinkään kaupunki 1

15 Bergström, Javanainen, Laurila-Hakulinen, 1994

16 Kuusisto, Rinkinen, Vauhkonen, 2016, s.80

17 Mettälä, 2015, s.24

18 Hyvinkään kaupunki 2, 2020.

riympäristöjen kohdalla, että rakentamista suunniteltaessa on kiinnitettävä huomiota suunnittelun hyvään laatuun ja varmistettava, että suunnittelussa on käytössä riittävät lähtötiedot. Myös uusien rakennusten sijoittamisessa ympäristöön on kiinnitettävä erityistä huomiota. Kulttuuriympäristöarvojen tulee säilyä, sekä rakennuskantaa ja pihapiirejä vaalia siten, että korjaaminen ja rakentaminen tapahtuu alueen kulttuurihistorialliset arvot huomioiden. Rakennusjärjestys mahdollistaa ainakin jonkinasteisen puuttumisen ympäristöstään poikkeaviin rakennushankkeisiin.¹⁹

7. Näkymä kruununpuistosta nyt

ASEMAKAAVA, JOKA KÄSITTÄÄ OSAN HYVINKÄÄN KAUPPALAN X KAUPPALAN OSASTA

40 0 400 200 300 M
1:2000

Sisäsiainministeriön vahvistanut asemakaavan
2.8.1946.
Todistaa viran puolesta kauppalanjohtaja:

Paavo Laitila
Paavo Laitila

SELITYKSIÄ

— SINISEN RAJAN ULKOPUOLELLA OLEVA VIIVA, JONKA
SIEPPUOLISEN ALUEEN ASEMAKAVALLE JA ASE-
MAKAAVAKÄYTTÖKÄÄLLE VÄHISTYSTÄ ANOTAAN.

— KAUPPALANOSAN RAJA.
— KORTTELI- JA TONTTIRAJA.
— POISTETTAVA KORTTELI- JA TONTTIRAJA.
— ERI ASEMAKAAVAKÄYTTÖALUEIDEN
TONTTINEN VÄLINEN RAJA.

ASUNTOKORTTELI
YLEISEN RAKENNUSALUEEN TONTTI
PUUSTO

ASEMAKAAVAKÄYTTÖKÄÄL

II KAKSIKERROKKISEN RAKENNUSALUEEN TONTTI
0 OMAKOTITONTTI
20 ISTUTETTAVA TONTTINOSA
V YLEISEN RAKENNUSALUEEN LIIKKAUKSEEN RAKENNUSALA

HELSINKI 30.3.1946
Paavo Laitila

8. Kruununpuiston yhä voimassa oleva alkuperäinen asemakaava

3.3. Alueen kaupunkirakenne

Rintamamiestaloalueille tyypillisesti tiet olivat Kruununpuistossa aluksi mutkittelevia kärrypolkuja, jotka muodostivat lenkkejä. Jonkin veran suunniteltiin myös puisto- tai virkistysalueisiin päättyviä pussikatuja. Oinaista oli katunäkymän vaihtelevuus ja maastoon sovittaminen.

Asuintaloja sijoitettiin vinosti katuun nähden, mutta on toteutettu myös rytmisesti vaihtelevaa ja säännönmukaista rakennusten porrastamista katuun nähden.²⁰

Huolimatta sen sijainnista lähellä kaupungin keskustaa, Kruununpuiston tontit ovat suuria. Aikojen saatossa tontit ovat pääosin pysyneet

ajalleen tyyppillisen puutarhamaisina, mutta Kruununpuistossa on myös joitain maisemavaurioita. Maisemavaurioina voidaan pitää tontin etupihan avoimuutta, kun tontin ja kadun rajapinta hämärtyy. Vaurioita ovat niin ikään reilusti ylileveät tai tontille johtavat useat ajoliittymät, sekä kunnostamattomat piha-alueet, jotka näkyvät katukuvaan. Myöskään umpiaidat eivät kuulu alueen ominaispiirteisiin ja erottuvatkin vahvasti katukuvassa. Rakennuksista mittakaavaltaan poikkeavat rakennukset on luokiteltu niin ikään maisemavaurioiksi.

Toistaiseksi täydennysrakentamista on alueelle tehty vain vähän. Hyvinkään kaupungilla on ollut tarjota tontteja omakotirakentajille, jolloin tarve tiivistämiselle on ollut vähäistä. Myös useimmat alueen uudisrakennushankkeista ovat olleet olemassa olevan rakennuskannan kannalta haasteellisia ja ovat johtaneet tonttien ominaispiirteiden heikkenemiseen. Vaikka laajennuksia on Kruununpuistossa tehty paljon, on kaavassa määriteltyä rakennusoikeutta silti paljon käyttämättä.²¹

Hyvinkään kaupungin teettämän alueen asukaskyselyn mukaan alueen halutaan säilyvän sille tyyppillisen väljänä ja puutarhamaisena, eikä tonttien rakennusoikeuden nostamiselle koeta tarvetta. Tällä hetkellä Kruununpuiston täydennysrakentamiseen tai olemassa olevan rakennuskannan korjaamiseen ei ole ohjeistusta. Todennäköistä onkin, että alue pystytään pitämään väljänä luomalla alueelle uutta, määritellympää asemakaavaa, mikäli alueen ominaispiirteitä halutaan ylläpitää.²²

9. Vanha kuisti on purettu ja sen tilalle on rakennettu lämmin eteinen ja kaksikerroksinen laajennus, Tuomaankatu 38

4. Tyyppitalojen perusparannukset

4.1. Muutokset Kruununpuistossa

Kruununpuistossa merkittäviä muutoksia tai laajennuksia on tehty 87 tyyppitaloon kaikenkaikkiaan 317 tyyppitaloksi luokiteltavasta rakennuksesta. Se tarkoittaa, että suurempia muutoksia on lähes 30% alueen tyyppitaloista. Alunperin rakennusten asuinala vaihteli 60m² ja 120m² välillä, mutta laajennusten ja ullakkohuoneiden yhdistyttyä

21 Mettälä, 2015, s.86-104

22 Mettälä, 2015, s.82-85

päähuoneistoihin, asuntojen keskimääräinen koko on 98m².²³ Yleisin laajennus on ollut ullakotilojen muuttaminen asuinhuoneiksi. Tässä yhteydessä on monesti myös lisätty ikkunoita tai rakennettu parveke, jolloin myös kattorakenteita on saatettu joutua muuttamaan. Pihan puolelle tehdyt laajennukset ovat olleet kohtalaisen suuria ja monet niistä ovat jopa suurempia kuin alkuperäiset talot. Alueen taloista 79:sää on laajennettu jatkamalla taloa päädyistä samanlaisella talomassalla muodostaen pitkälaisen kokonaisuuden. Pienempiä tyypillisiä laajennuksia ovat olleet sisäänkäyntien ja kuistien muuttaminen lämpimiksi ja 1970-luvun talojen tasakattojen muuttaminen harjakatoiksi.²⁴

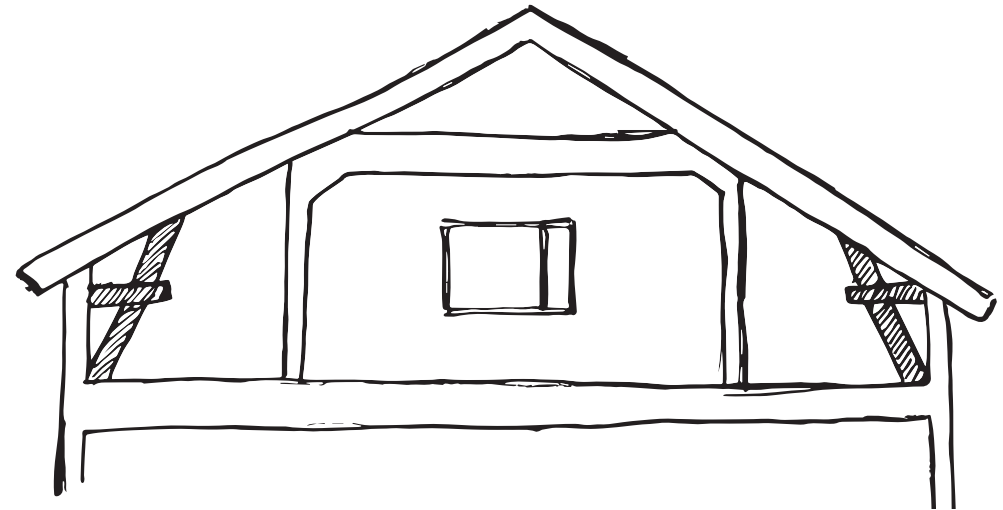
4.2. Ongelmat

Tyypitalojen rakenteita on yleensä pidetty suhteellisen hyvin toimivina ja suurin osa rakenteellisista ongelmista on tullut peruskorjausten myötä. Ongelmia on aiheuttanut etenkin aikaisempien kylmien tilojen, kuten kellarin ja ullakon, ottaminen asuinkäyttöön. Toiseksi, laajennusten ja lisälämmöneristysten myötä rakenteita on muutettu huonommin toimiviksi. Etenkin liian tiiviit kosteuseristykset ovat olleet mitä ominaisin tapa saada rakennuksen ennen kovin hengittävät rakenteet homehtumaan. Ongelmia on voinut tulla vastaan monissa muissakin rakenteissa, mutta seuraavana kerrottu yleisimmistä ongelmista.

4.2.1. Runkorakenteet

Tyypitaloissa on lautaverhoiltu tai rapattu puuseinä ja monesti näiden rakenteiden ongelmat ilmenevät niin ikään julkisivuverhouksen tuulettumisessa. Rakenteen lämmöneristys ei täytä nykyajan vaatimuksia, eivätkä sen rakenteiden liittymät ole tiiviitä. Eristeet saattavat olla vaillinnaisia myös ikkunoiden alla tai seinien yläpäässä.²⁵ Näistä syistä monia ulkoseiniä onkin ajan kanssa pyritty lisäeristämään. Ilman tuuletusrakoa toteutetussa julkisivuverhoilussa vesi pääsee helposti julkisivua

pitkin rakenteen sisempiin osiin. Kun sisäpuolisessa lisälämmöneristysten rakenteessa ei ole käytetty höyrynsulkukerrosta suoraan vanhan rakenteen päälle, sisäilman kosteus pääsee kylmentyneen alkuperäisrakenteen sisäpinnalle aiheuttaen kosteus ja mikrobivaurioita. Pahasti vaurioituneet rakenteet joudutaan poistamaan ja korvaamaan uusilla, mutta siitä huolimatta on riski, että kaikkea mikrobikasvustoa ei ole onnistuneesti pystytty poistamaan.²⁶

10. Esimerkki piirros tyypitalon välikatosta

Puolitoistakerroksisen tyypitalon yläpohja koostuu suorasta keskiosasta ja sivuilla olevista vesikaton suuntaisista viistoista osuuksista. Alkuperäisten eristyskerrosten paksuus ja siitä seuraava eristävyys on ollut liian pieni. Monissa rakennuksissa myös yläpohjan tuulettumisessa on voinut olla ongelmia. Viistokatto osuuksissa lämmöneriste on voinut täyttää koko vesikatteen alapuolisen tilan tai harjan tuuletustilat on rakennettu liian tiiviiksi. Tällöin kosteus kerääntyy rakenteen ulko-osien kylmille pinnoille mahdollistaen mikrobikasvus-

23 Luvut perustuvat Hyvinkään kaupungin tuottamaan inventointi lomakkeeseen

24 Mettälä, 2015, s.53

25 Rakennuskulttuurikeskus Piiru 1, 2012.

26 Jussi Karjalainen, Jonni Riippa, 2010, s.43-46

ton. Myöhemmin ullakkotilasta asuintiloiksi muutettujen rakenteiden sisäpintojen alla tiiviimmät höyrynsulkuna käytetyt eristeet ovat olleet usein tiiveydeltään liian hataria, materiaaleista ja huonosta asennuksesta johtuen. Kun ongelmaa lähdetään korjaamaan, on tärkeää saada eristeen yläpuoli tuulettumaan joka puolella rakennusta. Myös höyrynsulun tulee olla tiivis.²⁷

4.2.2. Maanvastaiset rakenteet

Joissain kohteissa alapohjan betonilaatta on valettu suoraan perusmaan tai ohuen hiekkapatjan päälle ilman kapillaarisen nousun katkaisevaa rakennekerrosta, tai erillistä lämmöneristekerrosta. Siksi lattialaatan kastuminen nousevan kosteuden takia on yleinen ongelma. Betonilaatta on monesti jätetty pinnoittamatta, jolloin kosteus on päässyt haihtumaan vaurioita aiheuttamatta sisäilmaan. Silloin kuitenkin maanvastaisia betonirakenteita vasten olevat puiset rakennusosat ovat päässeet vaurioitumaan. Myöhemmin lattiapinnat on voitu pinnoittaa maalaamalla tai asentamalla jokin pinnoite. Maalin pysyvyys on kuitenkin huono ja tiiviit pintamateriaalit voivat aiheuttaa lattian alle mikrobikasvun ja materiaali-päästöjä.²⁸

Jos rakennuspohja on kuiva ja kosteuden nouseminen on vähäistä voi ongelman korjata kosteutta hyvin kestäväillä ja vesihöyryä läpäisevillä pinnoitemateriaaleilla, kuten keraamisilla laatoilla, kunhan ei käytetä vesieristeitä. Jos pohja on kuitenkin päässyt kauttaaltaan kastumaan, on yleensä tarpeellista purkaa koko lattialaatta ja sen alapuolinen maakerros, että saadaan suunnitellut rakennekerrokset asennettua lattian alapuolelle.²⁹

Kellarikerroksen seinien perusrakenteena toimi eristämätön, välillä myös raudoittamaton betoniseinä. Maaperässä olevaa kosteutta ajatellen kellarirakenteita on suojattu huonosti. Perustukset on tehty ilman kapillaarikatkoa, eikä salaojia tai perusmuurin

ulkopuolisia eristeitä löydy välttämättä ollenkaan. Pinta- ja sadevesien aiheuttamat kosteusrasitukset kellari kerroksille onkin yleensä runsaita. Kellaritilojen heikko ilmanvaihto pahentaa ongelmia entisestään ja lisää niiden todennäköisyyttä. Myöhemmin sisältä eristetyissä taloissa on seinän sisäpuolelle, betoniseinää vasten, rakennettu mineraalivillaeristeinen puukoolattu seinä, joka monesti pääsee ajan kanssa kastumaan, aiheuttaen mikrobikasvustoja. Maanvastaisten seinien sisäpuolella olevat mikrobivauriot vaikuttavat sisäilman laatuun ja aiheuttavat suurimmat terveyshaitat.

Ongelman korjaamiseksi tulisi poistaa ulkopuolelta tuleva kosteusrasitus mahdollisimman hyvin, eristää rakenne ulkopuolelta ja rakentaa kosteutta vähentävät salaojitukset. Seinien betonirakenteiden lämpötilan nostaminen ulkopuolisella lämmöneristeellä ja ilmanvaihdon vahvistaminen on tarpeen. Jos ulkopuolista lisälämmöneristystä ei voida tehdä, esimerkiksi julkisivusuojelun takia, tehdään se vain maanpinnan alapuolelle. Märkätilojen ulkoseinien tulee olla tarpeeksi tiiviit sisältä ja ulkopuolelta kosteusrasitusta vastustaakseen.³⁰

11. Rakenteilla oleva talo Laurintiellä Kruununpuistossa

27 Karjalainen, Riippa, 2010, s.38-41

28 Karjalainen, Riippa, 2010, s.27

29 Karjalainen, Riippa, 2010, s.28

30 Karjalainen, Riippa, 2010, s.17-27

5. Yhteenveto

Tyypitaloissa käytetty puurankarakenne yleistyi Suomeen Yhdysvalloista. Rangat kasattiin yleensä stantardimitoitetusta puutavarasta ja eristeenä käytettiin sahanpurua, sekä kutterilastua. Rakenteiden tyypit vaihtelivat paljon sodan jälkeisen materiaali- ja energiapulan takia, mikä määrittelivät paljon myös materiaalivalintoja. Myös ARAVA -lainat vaikuttivat paljon etenkin rakennusten tilaohjelmaan.

Tarkastelukohteena oleva Hyvinkäällä sijaitseva Kruununpuisto on pientalovaltainen asuinalue, jolla on yhteensä 381 pientaloa. Alue on kokonaisuudessaan muodostunut Hyvinkään isojaon aikaan 1940- ja 1950-luvuilla. Hyvinkään väkiluku kasvoi räjähdysmäisesti toisen maailmansodan siirtolaisten myötä ja Kruununpuiston alkuperäisistä asukkaista 35% oli siirtolaisia. Myös asema villateollisuuden keskuspaikkana, sekä Kone Oy:n ja Valtion rautateiden konepajan siirtyminen Hyvinkäälle voimisti asuntojen tarvetta. Tukeakseen pientalorakentamista Valtion Rautatiet myönsi halpakorkoisia omakoti lainoja, sekä laati tyypitalopii- rustuksia ilmaiseksi työntekijöidensä käyttöön.

Uudenmaan liitto on valinnut Kruununpuiston merkittäväksi rakennetuksi kulttuurikohteeksi ja lisäksi Hyvinkään kaupunki pyrkii säilyttämään alueen aikakaudelleen tyypillisenä, väljänä ja puutarhamaisena. Alueen tontit ovat suuria, mutta siitä huolimatta kaavassa olevaa rakennusoikeutta on käytetty vain vähän. Kaupungin aikomuksena onkin luoda alueelle uusi kaava, jolla pyritään huomioimaan alueen rakennusperinnön säilymistä ja mahdollisesti lasketaan rakennusoikeutta. Tähän mennessä alueella on vain vähän täydennysrakentamista, koska Hyvinkään kaupunki on pystynyt tarjoamaan pientalotontteja muilta asuinalueilta.

Alueen vanhoista pientaloista 87 on kokenut suuria muutoksia. Se tarkoittaa melkein 30% alueen rakennuskannasta. Etenkin erilaisia laajennuksia on tehty paljon. Tyypitalojen muutosten myötä tulee usein vastaan erilaisia haasteita. Näitä ovat olleet niin maisemalliset kuin rakenteelliset virheet, jotka ovat voineet vaikuttaa myös kiinteistön arvoon. Maisemallisia virheitä ovat olleet esim. liian rajut muutokset tontissa tai rakennuksessa, jolloin rakennus ei enää muistuta aikakaudelleen tyypillisiä rakennuksia. Rakenteelliset virheet ovat tulleet remonttien myötä esiin joko vanhojen rakenteiden toiminnassa, ja yleistä on ollut etenkin aikaisempien huonosti suunniteltujen lisäeristysten homehtuminen. Tyypitalojen rakenteille tärkeää on, että ne pääsevät kauttaaltaan tuulettumaan, jotta kosteutta ei jää väärin paikkoihin.

Runkorakenteiden sisäpuoliset lämmöneristeet ovat voineet aiheuttaa vanhan ulkorakenteen kylmettymisen siirtäen kosteuspiirteen rakenteen eristeisiin ja aiheuttaen mikrobikasvustoa. Rakenteissa ei välttämättä ole ollut höyrinsulkua tai se on tehty hatarasti. Monesti ongelmia on ollut myös yläpohjissa kun niitä on rakennettu liian tiiviisti ettei rakenne ole päässyt tuulettumaan. Maanvaraisissa rakenteissa ei aikoinaan ole huomioitu kosteuden kapillaarista nousemista, vaan rakenteet on saatettu rakentaa suoraan märän maan päälle. Monia kellarirakenteita on ollut jälkikäteen tarpeellista lisäeristää rakennuksen ulkopuolelta, tai pitää rakenteet hengittävinä, jotta kosteus on voinut haihtua sisäilmaan. Rakennuksissa on kuitenkin ollut tyypillisesti laajoja kosteusrasituksia.

Viitteet

Arkisto lähteet

Arkkitehtuurimuseo, Helsinki. Kokoelmat.

Hyvinkään karttapalvelu: kartta.hyvinkaa.fi, Hyvinkää. Asemakaavat ja niiden muutokset.

Kansallisarkisto, Digitaaliarkisto, Tyyppipiirustusten valintavihko

Internet-lähteet

Arkkitehtuurimuseo tietopaketit 1,

Jälleenrakennuskausi

<https://www.mfa.fi/kokoelmat/tietopaketit/jalleenrakennuskausi/> (11.4.2020)

Rakennusperintö 1, 2010.

Minna Lukander, Pientalojen rakenteet 1940-1970. [http://www.rakennusperinto.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Rakennusperinnon_hoito/Viisaita_korjausperiaatteita/Pientalojen_rakenteet_19401970\(37826\)](http://www.rakennusperinto.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Rakennusperinnon_hoito/Viisaita_korjausperiaatteita/Pientalojen_rakenteet_19401970(37826)) (25.10.2019)

Hyvinkään kaupunki 1, 2015.

Hyvinkään kehityksen historiaa: rakentaminen ja kaavoitus. https://www.hyvinkaa.fi/static/Hankepalvelu/kaavoitus/10_017_Kruununpuisto/Gradu_LIITE_7_2014.pdf (16.9.2019)

Hyvinkään kaupunki 2, 2020.

Kulttuuriympäristö. <https://www.hyvinkaa.fi/asuinymparisto-ja-rakentaminen/kaavoitus1/kulttuuriymparisto/> (25.10.2019)

Hyvinkään kaupunki 3, 2013.

Kulttuuriympäristöjen suojelujen keinoja ja niiden käyttö Hyvinkäällä

https://www.hyvinkaa.fi/static/Hankepalvelu/kaavoitus/10_017_Kruununpuisto/Gradu_LIITE_6_2014.pdf (16.9.2019)

Hyvinkään kaupunki 4, 2014.

Pientalo opas

<https://www.hyvinkaa.fi/globalassets/asuminen-ja-ymparisto/rakennusvalvonta/ohjeet/pientalo-opas-24.4.2014.pdf> (25.10.2019)

Maaseudun Tulevaisuus 1, 2016.

Aapo Laakso, Arkkitehti kehuu: "Rintamamiestalo kannattaa melkein aina korjata".

<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/rakentaminen/arkkitehti-kehuu-rintamamiestalo-kannattaa-melkein-aina-korjata-1.161423> (16.9.2019)

Rakennuskulttuurikeskus Piiru 1, 2012.

Marianna Laiho, Rintamamiestalo korjauskohteena.

<https://www.piiru.fi/rintamamiestalo-korjauskohteena> (16.11.2019)

Helsingin Sanomat 1, 2016.

Rintamamiestalo oli uuden elämän symboli, eikä sen suosiolle näy loppua - "Vähän kuin kesämökillä olisi".

<https://www.hs.fi/koti/art-2000002918989.html> (16.9.2019)

Painamattomat lähteet

Jyväskylän yliopisto:

Jari Mettälä, 2015. Rakennetun kulttuuriympäristön suojelu ja täydennysrakentaminen -Kruununpuiston pientaloalueen ominaispiirteiden vaalimisen ja täydennysrakentamisen mahdollisuudet. Pro Gradu.

Helsingin yliopisto:

Kirsi Heininen-Blomstedt, 2013. Jälleenrakennuskauden tyyppitaloalue - paikan merkitykset ja täydennysrakentaminen. Väitöskirja.

Kirjallisuus

Kirsi Heininen-Blomstedt, 2013. Rintamamiestalon lumo. Arkkitehti-lehti 5/2013. Forssa.

Elina Kuusisto, Kristiina Rinkinen, Heli Vauhkonen, 2016. Missä maat on mainioimmat - Uudenmaan kulttuuriympäristöt. Uudenmaan liitto. Helsinki.

Jussi Karjalainen, Jonni Riippa, 2010. Jälleenrakennuskauden pientalon korjausopas. Koulutus- ja kehittämispalvelu Aducate, Itä-Suomen yliopisto. Kuopio.

Lea Bergström, Heli Javanainen, Raisa Laurila-Hakulinen, 1994. Unelma Kaupungista - Suunnittelua ja rakentamista Hyvinkäällä. Hyvinkään taidemuseo. Hyvinkää.

Petteri Kummala, 2005. Lamasalvoksesta elementtitekniikkaan - suomalainen pientalosuunnittelu jälleenrakennuskaudella. Suomen rakennustaiteen museo. Helsinki

Olli Lehtovuori, 1984. Hyvin suunniteltu pientalo. Rakentajain kustannus.

Kuvalähteet

1-4. Marja-Riitta Paasosen oma arkisto

5. Hyvinkään Kaupunginmuseon kokoelma, Veljekset Karhumäki Oy. 1950-luku.

6. Suomen Rautatiemuseon kuvakokoelma, VR:n kuvakokoelma, 1955-1958. VR1:4521.

8. Hyvinkään asemakaava, kartta.hyvinkaa.fi

Valokuvat ovat tekijän, ellei toisin mainita.

